

Т.В.Шадріна
Запорізький державний
медичний університет

УКРАЇНСЬКА ДІАСПОРА В КАНАДІ: ОСОБЛИВОСТІ ІНТЕГРАЦІЇ (АСИМІЛЯЦІЇ?)

Історія української діаспори в Канаді налічує вже понад століття. Перші переселенці за свідченнями істориків з'явилися на канадських землях 1891 р. Економічні та культурні утиски з боку Австро-Угорської влади на Галичині і Буковині та переслідування за будь-які прояви національної свідомості з боку царського уряду на сході України примушували людей задля виживання шукати щастя в чужих краях. Утім, зовсім не бажаними гостями були вони на заокеанській землі [1]. Жодних привілеїв від місцевої влади, суворий клімат, вороже ставлення корінних канадців – це ті реалії, з якими зіткнулися українці на своїй новій батьківщині.

Через непрості умови виживання на канадських землях українська громада мусила триматись консолідовано, але водночас ізольовано від місцевого населення, від соціального та культурного життя країни. Саме фактор відчуженості став основоположним у процесі формування історії української громади в Канаді. Таким чином, українська громада залишалась замкненою в собі. Прагнення зберегти свою мову та культуру, убезпечити їх від сторонніх впливів значною мірою перешкоджало інтеграції іммігрантів у канадське суспільство [1].

Для них «послугування виключно українською мовою є певною маніфестацією своєї відмінності, чужорідності в канадському суспільстві», – вважає Н. Тучинська [6, с. 129]. Схоже, така реакція на вороже ставлення до них нової батьківщини є свідченням підсвідомого прагнення зберегти свої національні риси, що було рівнозначно виживанню.

Однак серед емігрантів (переважно другої та третьої хвилі) були й такі, котрі розуміли, що їм доведеться «приймати правила гри» новонабутої

батьківщини і задля досягнення успіху за словами Сюзанни Муді «рухатись уперед, щоб зробити собі нове ім'я і знайти іншу країну, забути минуле і жити майбутнім», а це передбачало обов'язкове вивчення англійської [цит. за: 5].

Варто наголосити, що для національних меншин мова часто виступає інструментом приниження. З одного боку, незнання англійської мови це фактично тавро найнижчого класу. З іншого боку, повсякчасна зневага корінних канадців до новоприбульців через помітний мовний акцент і їхні так звані важковимовлювані прізвища.

Таким чином, у дітей переселенців спрацьовує вже зовсім інший механізм виживання: відмовляючись від батьківської мови, вони і позбавляються дискомфорту від зверхнього ставлення корінних канадців до них як до чужинців (адже добре володіють англійською); і водночас відкривають собі шлях до рівноправного проживання в країні, яка стала їхньою батьківщиною за народженням.

Відповідно третє покоління україно-канадців, не вивчаючи батьківської мови, не відчувається приналежним до своєї нації і, повністю асимілювавшись у чужому соціокультурному середовищі, остаточно відщеплюється від української громади.

Взагалі “мовне питання” для представників діаспори є доволі болючим. Адже мова без перебільшення відіграє націєтвірну роль, вона є обов'язковим атрибутом менталітету нації. Слушною в даному контексті є думка М. Сороки, котрий вважає, що “мова це не лише система мовних знаків, але також і семантичні поля, які генерують специфічну систему понять і спосіб мислення” [4, с. 52].

Успішна канадська письменниця з українським корінням Дж. Кулик Кіфер в одному із своїх інтерв'ю зізнається, що її стосунки з українською мовою тривають ось уже понад двадцять років і їх не можна назвати простими [7]. Мова її народу так і не стала рідною для неї. Подорож до України, як вона згадує, наділила її “відчуттям пекучого сорому” за своє походження, якого довго не могла позбутись [6, с.127].

Поетапне відчуження мови в середовищі канадських українців чітко простежується на прикладі розвитку україно-канадської літератури. Перші твори низької літературної якості були переважно фольклорного походження, представлені живою народною мовою (в першу хвилю еміграції потрапили в основному незаможні селяни без будь-якої базової освіти). Більш художньо вартісні оповідання та вірші емігрантів друкувалися на сторінках першого українського часопису «Канадійський фермер» (виходив з 1903 р.) [2, с. 634].

Наступний етап означений більш досконалішими художніми зразками, написаними здебільшого літературною українською мовою. Перша збірка українських віршів на емігрантську тематику «Пісні про Канаду і Австрію» побачила світ 1908 р. [2, с. 634]. Тематика творчості цього періоду була зосереджена переважно на досвіді переселення в Канаду (часто негативному) і пов'язана з ностальгійними почуттями емігрантів, викликаними розлукою з батьківщиною. Яскравим прикладом може слугувати роман І. Киряка «Сини землі» (1939), що згодом був перекладений англійською.

Подальший розвиток літератури, продукованої українською діаспорою, свідчить про поступову інтеграцію останньої в канадське суспільство, оскільки англійськомовні твори (перший помічений критиками англійськомовний роман «Жовті черевички» (1954) Віри Лисенко) з часом починають превалювати над україномовними, а згодом англійська стає основною мовою написання. Те ж саме стосується і тематичного спектру. Якщо спочатку твори українських авторів рясніли в основному близькими їм реаліями покинутої батьківщини, пам'ять про які ще була досить свіжою, то з плином часу канадські реалії стають все ближчими, а українські поступово забуваються. Література, яку створюють представники другого і третього поколінь канадських українців, здебільшого орієнтована на канадську дійсність і повністю позбавлена українського компоненту [1].

Літератори, на думку М. Марунчака, відіграли консолідуючу роль для усіх новоприбулих на канадську землю. Так, він засвідчує в другому періоді становлення україно-канадської літератури появу талановитих митців, «які

досягли вершин поезії і прози та спорудили своєрідний міст для поселенців, що допомагав акліматизуватися в новому оточенні» [3, с. 499].

Безперечно, перехід на англійську мову не забезпечував україно-канадській літературі автоматичного входження до канадського літературного мейнстріму. Вона все ж залишалась етнічною, а отже – маргінальною. Хоча «ті автори, що писали англійською (або твори яких були перекладені англійською) мали змогу завоювати більшу аудиторію і розраховувати на більш уважне сприйняття досвіду їхнього народу» [5].

ЛІТЕРАТУРА

1. Кирчанов М.В. *Ukraine vs Украина: дискурсы Родины в интеллектуальной традиции украинской диаспоры* / Кирчанов М.В. – Воронеж, 2008. – 40 с. – (Аналитические обзоры Центра изучения Центральной и Восточной Европы; вып. 10).

2. Мандрика М. І. Характер і зміст українського письменства / Баран О., Герус О.В., Розумний Я. – Вінніпег, Манітоба: УВАН, 1976. – 657 с. – (Ювілейний збірник Української вільної академії наук в Канаді).

3. Marunchak M. H. *The Ukrainian Canadians* / Marunchak M.H. – Winnipeg : Ottawa, 1982. – 970 p.

4. Soroka M. *Between Homeland and Hostland: Contemporary Ukrainian Diasporic Literature in North America* / *Borderlines: Studies in Literature and Film.*/ edited by Waclaw M. Osadnik and Andrzej Pitrus. Rabid, Krakow. – p.47-65.

5. Thompson E. *Prairie Mosaic: The Immigrant Novel in the Canadian West* // *Studies in Canadian Literature.* – 1980. – V. 5.2.

6. Тучинська Н. Мова і національна свідомість: канадсько-український варіант // *Культурологічний часопис «І».* – 2004. – № 2. – С. 126–133.

7. Interview with Janice Kulyk Keefer. In: Janice Kulyk Keefer. *Mrs. Mucharski and The Princess, Other Solitudes: Canadian Multicultural Fictions.* Oxford University Press, 1990, pp. 278-290.